NESİLLERİN İNŞASI VE TOPLUMSAL ŞAHİTLİK SORUMLULUĞU

Muharrem BALCI, 13 Kasım 2026

ÖZET

Müslüman toplumların karşı karşıya bulunduğu temel sorunlardan biri, Müslüman nüfusun varlığı ile İslâmî bilinç ve sorumluluk taşıyan insanların varlığı arasındaki mesafenin giderek açılmasıdır. Müslüman kimliğini taşıdığı hâlde bu kimliğin gerektirdiği ahlâkî, sosyal ve toplumsal sorumlulukları üstlenmeyen geniş bir kesim bulunmaktadır. Bu durum, Müslüman toplumların kendi iç dinamiklerini harekete geçirmesini zorlaştırmakta, toplumsal değişim ve ıslah çabalarını sınırlamaktadır.

Bu makalede, içimizdeki pasif Müslümanların yeniden kazanılmasında gençlik çalışmalarının stratejik önemini ele almaktadır. Hz. Peygamber'in tebliğ ve eğitim faaliyetlerinden başlayarak İslâm tarihindeki genç sahabenin üstlendiği rol, sonraki dönemlerde Müslüman toplumların ilim, tebliğ, ıslah ve hareket tecrübeleri ve modern dönemde farklı coğrafyalarda ortaya çıkan İslâmî gençlik hareketleri incelenmektedir.

Çalışmanın temel tezi, İslâmî hareketlerin sürekliliğinin yalnızca mevcut kadroların faaliyetleriyle değil, yeni nesillerin yetiştirilmesi, sorumluluk üstlenmesi ve toplumsal hayata katılmasıyla mümkün olduğudur.

Konu yalnızca bir gençlik çalışması meselesi olarak değil, İslâm'ın geleceği, ümmetin sürekliliği, Müslüman toplumların yeniden inşası ve şahitlik sorumluluğu açısından ele alınmaktadır. Gençlik çalışmasının bu bakımdan bir tercih değil, ümmetin geleceğine ilişkin stratejik ve ahlâkî bir sorumluluk olduğu hatırlatılmaktadır.

Makale şu sorunun da cevabını aramaktadır: *Bir Müslüman toplum, kendi içindeki pasif insanları harekete geçiremediğinde, geleceğin şahit neslini nasıl yetiştirebilir?*

Makalenin amacı, pasif Müslümanları suçlamak veya dışlamak değil, onların içindeki imkânı, potansiyeli ve sorumluluk bilincini harekete geçirmektir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, İslâmî hareket, pasif Müslüman, nesil inşası, tebliğ, şahitlik, emanet, toplumsal sorumluluk.

GİRİŞ

MÜSLÜMAN NÜFUS MU, MÜSLÜMAN BİLİNÇ Mİ?

Bugün Müslüman toplumların üzerinde düşünmesi gereken önemli sorulardan biri şudur: Müslümanların sayısının çok olması, İslâm'ın toplumsal hayatta güçlü olduğu anlamına gelir mi?

Bir toplumun içinde Müslümanların bulunması, o toplumun İslâmî bir kimlik ve bilinç taşıdığı anlamına gelmez. İmanını, hayatına, ahlâkına, ilişkilerine ve toplumsal sorumluluklarına yansıtmayan Müslümanların yeniden harekete geçirilmesi gerekir. Gençlik çalışması, bunun en önemli yollarından biridir.

Bir toplumda milyonlarca insan Müslüman kimliği taşıyabilir. Ancak bu insanların ne kadarı yaşadığı çağın sorunlarına karşı sorumluluk hissediyor? Ne kadarı adaletin, hakkın, özgürlüğün, insan onurunun ve toplumsal iyiliğin gerçekleşmesi için çaba gösteriyor? Ne kadarı kendisini yalnızca bireysel ibadetleriyle değil, insanlara ve topluma karşı sorumluluklarıyla da tanımlıyor?

Bu sorular, Müslüman toplumların, nicelik ile nitelik arasındaki ilişkisini yeniden değerlendirmesini gerektirmektedir.

Müslüman toplumlarda, Müslüman olduğu hâlde İslâm'ın toplumsal iddialarından habersiz yaşayan, haksızlıklar karşısında sessiz kalan, iyiliğin yaygınlaşması için sorumluluk üstlenmeyen, dinî aidiyetini hayatının belirli alanlarına hapsetmiş geniş bir kesim bulunmaktadır. Bunlara pasif Müslümanlar diyebiliriz.

Burada pasiflik, imanın yokluğu anlamına gelmemektedir. Daha çok imanın hayata, davranışlara, toplumsal sorumluluklara ve şahitliğe dönüşememesi anlamına kullanılmıştır.

O halde mesele, yalnızca mevcut Müslümanları korumak değil, Müslüman kimliğini taşıyan insanları bilinçlendirmek, sorumlulukla buluşturmak ve hayatın öznesi hâline getirmektir. İşte gençlik çalışması bu noktada önem kazanmaktadır.

Gençlik çalışması, yalnızca gençleri camiye, derneğe veya bir teşkilata kazandırma faaliyeti değildir. Genç insanın imanını bilinçle, bilincini ahlâkla, ahlâkını sorumlulukla ve sorumluluğunu toplumsal şahitlikle buluşturma faaliyetidir.

1. GENÇLİK ÇALIŞMASI RASYONEL BİR ZORUNLULUKTUR

Gençlik çalışmasını yalnızca dinî heyecanla açıklamak yeterli değildir. Bunun sosyolojik, psikolojik, eğitsel, tarihsel ve stratejik gerekçeleri de vardır.

1.1. Nesillerin devamlılığı ve kurumsal süreklilik

Her toplumsal hareket, kendisini meydana getiren insan kaynağını yenilemek zorundadır. Bir hareketin bugünkü kadroları ne kadar fedakâr, bilgili ve tecrübeli olursa olsun, yeni nesiller yetiştiremiyorsa geleceğini güvence altına alamaz. Bu, toplumsal hayatın değişmez gerçeklerinden biridir. İnsanlar yaşlanır, imkânlar değişir, şartlar farklılaşır. Ancak bir düşüncenin ve davanın devamlılığı, onu benimseyen yeni insanların yetişmesine bağlıdır. Bu nedenle gençlik çalışması, mevcut faaliyetlerin tamamlayıcısı değil, gelecekteki faaliyetlerin kurucu unsurudur.

Gençlerini yetiştirmeyen bir hareket, kendi geleceğini başkalarının tercihlerine bırakmış demektir.

1.2. Gençlik, kimliğin ve kişiliğin şekillendiği dönem

Bireyin hayatında gençlik dönemi; değerlerin, aidiyetlerin, dünya görüşünün ve hayat tercihlerinin şekillendiği önemli bir dönemdir.

Genç birey bu dönemde şu soruların cevaplarını arar: Ben kimim? Hayatın anlamı nedir? Neye inanmalıyım? Nasıl bir insan olmalıyım? Hangi değerler uğruna yaşamalıyım? Dünyadaki adaletsizlikler karşısında benim sorumluluğum nedir?

Bu soruların cevapsız bırakılması, gencin kimlik arayışını ortadan kaldırmaz. Yalnızca bu arayışın başka çevreler, ideolojiler, tüketim kültürü ve dijital ağlar tarafından yönlendirilmesine imkân verir. Dolayısıyla gençlik çalışması aynı zamanda bir boşluğu doldurma faaliyetidir.

Gençlere ulaşmayan bir düşünce, onların hayatında etkili olamaz. Hayatında etkili olamadığı bir neslin geleceğinde de belirleyici olamaz.

1.3. Pasif Müslümanların harekete geçirilmesi

Müslüman toplumlarda önemli bir insan kaynağı bulunmaktadır. Ancak bu kaynağın önemli bir bölümü hareketsizdir.

Bu insanlar mutlaka İslâm'a karşı değildir. Çoğu zaman ilgisizlik, bilgisizlik, alışkanlık, sosyal çevre, gelecek kaygısı veya kendisine ulaşılmamış olması sebebiyle pasif durumdadır.

Burada bir yanlış anlaşılmaya neden olmaması için “Pasif Müslüman” kavramını açmak gerekir:

Pasif Müslümanlar üç kategoride değerlendirilebilir:

Aidiyet Müslümanı: Müslüman kimliğini taşır ancak bu kimliği hayatının sorumluluklarına dönüştürmez.

Tüketici Müslüman: Dinî hizmetlerden, faaliyetlerden ve imkânlardan yararlanır ancak üretim ve sorumluluk üstlenme konusunda edilgendir.

Potansiyel Şahit Müslüman: İman ve aidiyet sahibidir ancak henüz toplumsal sorumluluk bilinci ve harekete geçme iradesi gelişmemiştir. Bu ayrım, gençlik çalışmasının hedef kitlesini ve yöntemini belirlememize yardımcı olur.

Bu noktada bir başka önemli ayrım yapmak da gerekir: İnsanları harekete geçirmek için önce onların mevcut durumlarını anlamak gerekir. Pasif Müslümanı suçlamak, onunla araya mesafe koymak veya onu yetersiz görmek yerine, onunla ilişki kurmak, güven oluşturmak ve sorumluluk alanlarını genişletmek gerekir. Zira Aliya İzzetbegoviç ve Arkadaşlarının İslâmî Beyanname (Deklarasyon) de dediği gibi;

> Tüm Müslüman dünya bir tuğyan ve değişim halindedir. Bu değişimlerin ilk etkileri hissedildiğinde mezkûr dünyanın nihayette arz edeceği manzara her ne olursa olsun, bir şey kesindir: Dünya artık bu yüzyılın ilk yarısının dünyası olmayacaktır. Pasiflik ve atâlet devri ilelebet kapanmıştır.[1]

Burada önemli bir tespiti de aktarmak gerekmektedir: Vatandaşları etkileyen, fasifize eden en önemli faktör, yine kendilerinden olanların yönlendirmeleridir. Bu konuda önemli bir tespit 2026 Senato seçimlerinde Senatoya seçilen Demokrat siyasetçi Muhammed Abdurrahman el-Sayed’den gelliyor:

> *“İnsanlar anlamıyor ki, sistemin içinde kendilerine en çok benzeyen sesleri çıkaran figürler, sistemin kendilerine oynadığı en büyük psikolojik harekâttır. Batılıların zihinlerini kontrol etmek için gerçekten o kadar zeki olmanıza gerek yok. Kimse yalan söylemelerini bu kadar hevesle istemiyor”.*[2]

İnsanlar, sistem içinde kendilerine en çok benzeyen kişilerin, sistem tarafından

---

[1] *İslam Beyannamesi,* Aliya ve Arkadaşları.

[2] Muhammed Aburrahman el-SAYED.

kendilerine oynanan en büyük psikolojik operasyon olduğunu anlamayabilirler. Batılıların zihinlerini kontrol etmek için gerçekten çok zeki olmaya da gerek yoktur. Kimse yalan söylenmeye onlardan daha istekli değildir. Bu gerçeği unutmayıp, günümüze ve geleceğe aktarmak zorundayız.

Bir insanın potansiyelini harekete geçirmek, ona yalnızca yapılması gerekenleri anlatmakla değil, yapabileceği işleri ve üstlenebileceği sorumlulukları göstermekle mümkündür. Gençlik çalışması bu nedenle bir insan kazanma, bilinç oluşturma ve sorumluluk geliştirme faaliyetidir.

1.4. Gençliğin toplumsal değişim kapasitesi

Gençler, yeni fikirlere açıklıkları, öğrenme istekleri, hareket kabiliyetleri ve değişim arayışları nedeniyle toplumsal dönüşümlerde önemli roller üstlenebilirler.

Ancak bu potansiyelin kendiliğinden olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmemelidir. Gençliğin enerjisi bilgi, ahlâk, sorumluluk ve sağlıklı bir yöntemle buluşturulmalıdır. Aksi hâlde aynı enerji istismar edilebilir, yönlendirilebilir veya tüketilebilir. Dolayısıyla gençlik çalışmasının hedefi yalnızca heyecanlı gençler yetiştirmek değil, heyecanını bilgiyle, bilgisini hikmetle, gücünü adaletle buluşturan insanlar yetiştirmektir.

2. RESULULLAH'IN İSLÂM DAVETİNDE GENÇLERİN YERİ

İslâmî hareketin başlangıcına baktığımızda, gençliğin tesadüfen değil, hareketin temel unsurlarından biri olarak yer aldığını görürüz.

Hz. Peygamber'in davetine ilk icabet edenler arasında gençlerin önemli bir yeri vardır. Hz. Ali, Hz. Zübeyr, Hz. Talha, Mus'ab b. Umeyr, Erkam b. Ebü'l-Erkam ve Abdullah b. Mes'ûd gibi isimler, İslâm'ın ilk döneminde önemli sorumluluklar üstlenmişlerdir.

Hz. Peygamber'in gençlik eğitiminde dikkat çeken yönlerden biri, gençleri sadece davetin hedef kitlesi olarak değil, davetin taşıyıcısı olarak da yetiştirmesidir. Nitekim Mus'ab b. Umeyr'in Medine'ye muallim ve tebliğci olarak gönderilmesi, Üsâme b. Zeyd'in genç yaşta ordu komutanlığına getirilmesi, gençlere duyulan güvenin ve onlara verilen sorumluluğun somut göstergeleridir. Bu yaklaşım sayesinde gençler, İslâm toplumunun kuruluş ve gelişim sürecinde aktif roller üstlenmişlerdir.

2.1. Darü'l-Erkam: Gençlerin yetiştiği ilk eğitim ve dayanışma merkezi

Mekke döneminde Erkam b. Ebü'l-Erkam'ın evi, Müslümanların bir araya geldiği, Kur'an öğrendiği, imanlarını güçlendirdiği ve yeni bir hayat anlayışı kazandığı önemli

bir merkez olmuştur. Bu evin sahibi Erkam'ın genç yaşta olması, ilk Müslüman topluluğun kuruluşunda gençlerin üstlendiği rol bakımından anlamlıdır.[3]

Darü'l-Erkam tecrübesi bize önemli bir ilke öğretmektedir: Bir hareketin geleceği, yalnızca insanlara ulaşmasına değil, ulaştığı insanları yetiştirebileceği ortamlara sahip olmasına bağlıdır.

İnsanların bir araya geldiği, öğrendiği, tartıştığı, dayanıştığı ve sorumluluk üstlendiği mekânlar hareketin insan kaynağını oluşturur. Özellikle vakıflar ve vakıf kültürü bu amacın gerçekleşmesinde önemli kurumlardır.

2.2. Mus'ab b. Umeyr: Gençlere sorumluluk verilmesinin örneği

Mus'ab b. Umeyr, İslâm tarihinin gençlik çalışması bakımından en önemli örneklerinden biridir.

Hz. Peygamber, Akabe biatlarından sonra Medine'ye Kur'an öğretmek ve İslâm'ı anlatmak üzere Mus'ab b. Umeyr'i göndermiştir. Bu görevlendirme sıradan bir vazife değildir. Henüz İslâm toplumunun kurumsallaşmadığı, Medine'deki Müslümanların sayısının sınırlı olduğu bir dönemde, yeni bir toplumsal yapının oluşumuna katkı sağlayacak önemli bir sorumluluk genç bir sahâbiye verilmiştir.

Mus'ab, Medine'de insanlarla ilişkiler kurmuş, Kur'an'ı anlatmış, İslâm'ın tanınmasına ve yayılmasına katkı sağlamıştır. Medine'de İslâm toplumunun oluşumuna giden yolun önemli taşlarından birini döşemiştir.[4]

Buradan çıkarılacak sonuç açıktır: Gençlere güvenmek, onlara yalnızca söz hakkı vermek değildir. Onlara görev, yetki ve sorumluluk vermektir.

2.3. Hz. Ali: Genç yaşta iman ve fedakârlık

Hz. Ali, henüz 10 yaşındayken İslam'ı kabul ederek Müslüman olan ilk çocuk olmuş ve gençlik yıllarını İslâm davası uğruna büyük fedakârlıklarla geçirmiştir. Çocukluğundan itibaren Hz. Muhammed'in (s.a.v.) evinde ve terbiyesinde yetişen Hz. Ali hem imanındaki kararlılık hem de zor zamanlardaki cesaretiyle gençlere örnek bir şahsiyet olarak öne çıkmıştır. Bir gün Hz. Peygamber ve Hz. Hatice'yi namaz kılarken gören Hz. Ali, bu ibadetin mahiyetini sormuş ve İslâm'a davet edilmiştir. Önce babası Ebû Tâlib'e danışmayı düşünse de ertesi sabah "Allah beni yaratırken Ebû Tâlib'e sormadı"

---

[3] *Erkam b. Ebü'l-Erkam*, Ahmet ÖNKAL, TDV, İslâm Ansiklopedisi.

[4] *Musab b. Umeyr*, Hüseyin ALGÜL, TDV Ansiklopedisi.

diyerek tereddütsüz iman etmiştir. Genç yaşta aldığı bu karar karşısında annesi endişelense de babası Ebû Tâlib, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güvenilirliğine inanarak oğlunun ona tabi olmasını desteklemiştir.

Hicret gecesi canını ortaya koyması; Resulullah'ın hicreti sonrasında emanetleri sahiplerine tek tek teslim etmesi; görevini tamamladıktan sonra yürüyerek Medine'ye hicret etmesi; genç bir delikanlıyken Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber gibi kritik gazvelerde en ön saflarda savaşması ve sancaktarlık yapması; gösterdiği üstün cesaret sebebiyle "Allah'ın Aslanı" (Esedullah) unvanıyla anılması; sadece savaş meydanlarında değil, ilim öğrenme ve adaleti sağlama konusunda da öncü olması; genç yaşta vahiy kâtipliği ve ilerleyen dönemlerde önemli idari ve hukuki görevler üstlenmesi; genç yaşta edinilen iman bilincinin nasıl bir sorumluluk ve fedakârlık anlayışına dönüşebileceğinin örneklerinden biridir.

2.4. Üsâme b. Zeyd: Gençlere liderlik sorumluluğu vermek

Hz. Peygamber'in gençlere duyduğu güvenin en çarpıcı örneklerinden biri Üsâme b. Zeyd'i bir askerî birliğin komutanı olarak görevlendirmesidir.

Üsâme henüz genç yaşındayken, aralarında kendisinden yaşça büyük ve tecrübeli sahabenin de bulunduğu bir birliğin komutanlığına getirilmiştir. Bu görevlendirme, gençlerin yalnızca geleceğin değil, bugünün de sorumluluk taşıyan insanları olduğunu göstermektedir.[5]

Hz. Peygamber gençlere güvenmiş, onları yetiştirmiş ve sorumluluk alanlarına dâhil etmiştir. Bu yaklaşım, günümüz gençlik çalışmalarına da önemli bir ölçü sunmaktadır: Gençlere geleceğin insanları oldukları için değil, bugünün sorumluluklarını taşıyabilecekleri için değer verilmelidir.[6]

3. KUR'AN'DA GENÇLİK VE DİRİLİŞ BİLİNCİ

Kur'an-ı Kerim'de gençlik, iman ve direnç ilişkisi bakımından dikkat çekici örneklerle anlatılmaktadır. Ashab-ı Kehf (Mağara Arkadaşları) veya halk arasında bilinen adıyla Yedi Uyurlar, tek tanrılı (İsevilik) inançlarını korumak için zalim bir hükümdar (Kral Dakyanus) dan kaçıp bir mağaraya sığınan ve Allah tarafından uzun yıllar uyutulduktan

---

[5] *Usame b. Zeyd,* Salih KESGİN, TDV Ansiklopedisi.

[6] *Gençlere Duyulan Güvenin Mümtaz Örneği Üsâme b. Zeyd'in Komutanlığı ve Günümüze Verdiği Mesaj,* Yavuz Selim GÖL.

sonra tekrar uyandırılan gençlerin kıssasıdır. Kehf suresinin 13. ayetinde Ashab-ı Kehf şöyle tanıtılır: "Şüphesiz onlar Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetlerini artırmıştık." Bu ayette gençlerin özellikle zikredilmesi anlamlıdır.

Ashab-ı Kehf, içinde yaşadıkları toplumun inanç ve değer sistemine teslim olmamış, hakikati savunma iradesi göstermiş gençlerdir. Onların kıssası, gençliğin yalnızca biyolojik bir dönem olmadığını; iman, irâde ve dirençle anlam kazanan bir sorumluluk dönemi olduğunu göstermektedir.

Hz. İbrahim'in putperest toplum karşısındaki tavrı da gençlik ve hakikat arayışı bakımından önemlidir. Enbiyâ suresinin 60. ayetinde toplumunun onu "İbrahim denilen bir genç" olarak andığı bildirilir.

Bu örnekler, Kur'an'ın, gençliği edilgen bir toplumsal kategori olarak görmediğini ortaya koymaktadır. Gençlik, hakikati arama, mevcut yanlışları sorgulama ve yeni bir hayatın inşasına katkı sağlama imkânıdır.

4. YAKIN TARİH İSLÂMÎ HAREKET GENÇLİK ÇALIŞMALARI

İlim geleneği ve gençlerin yetişmesi

İslâm medeniyetinde ilim halkaları ve eğitim kurumları, bilgi aktarımının yanında kişilik ve sorumluluk inşasına da hizmet etmiştir.

Bir ilim talebesi yalnızca bilgi edinmez; hocasıyla, arkadaşlarıyla ve toplumla kurduğu ilişkiler içinde bir ahlâk ve sorumluluk anlayışı geliştirir. Bu nedenle ilim geleneğinin sürekliliği, gençlerin yetiştirilmesiyle doğrudan ilişkilidir.

Hz. Peygamber döneminden sonraki İslâm tarihinde de ilim, tebliğ, eğitim ve toplumsal yenilenme faaliyetlerinin önemli bir bölümünde gençlerin etkin rol oynadığı görülmektedir.

İslâm medeniyetinin gelişiminde ilim talebelerinin, genç âlimlerin, seyyahların, müderrislerin ve davetçilerin önemli katkıları olmuştur. İlim merkezleri, medreseler, tekkeler, eğitim halkaları ve farklı dayanışma yapıları, yeni nesillerin yetişmesine imkân sağlamıştır.

Burada önemli olan, tarih boyunca bütün İslâmî faaliyetlerin yalnızca gençler tarafından yürütüldüğünü iddia etmek değildir. Önemli olan, İslâmî düşünce ve

hareketlerin devamlılığında gençlerin yetiştirilmesinin sürekli bir ihtiyaç olarak gündeme getirilmesidir.

İslâm dünyasında yakın yüzyılda burada sayamayacağımız kadar "İslâmî Hareket Gençlik Organizasyonları" var olmuş ve bunların büyük bir kısmı faaliyetlerine devam etmektedir. Bu çalışmada bunların tamamını saymamız ve değerlendirmemiz mümkün değildir. Sadece fikri temelleri ile çağa ve İslâm dünyasına, mücadele zeminlerine damga vurmuş siyasi gençlik hareketlerinden bazılarına değinmekle yetinilecektir.

4.1. Endonezya: Gençlik ve öğrenci hareketleri

Endonezya, İslâmî gençlik ve öğrenci hareketlerinin tarihsel gelişimi bakımından önemli bir örnektir.

1920'li yıllarda ortaya çıkan Jong Islamieten Bond (JIB/Genç Müslümanlar Birliği), Müslüman gençlerin düşünsel ve toplumsal örgütlenmesi bakımından dikkat çekici bir tecrübedir.

Daha sonraki dönemlerde Himpunan Mahasiswa Islam (HMI/Müslüman Öğrenci Birliği), Pergerakan Mahasiswa Islam Indonesia (PMII/ Endonezya İslâm Öğrenci Hareketi), Ikatan Mahasiswa Muhammadiyah (IMM/Muhammediye Öğrenci Birliği) ve Kampüs Davet Hareketleri gibi oluşumlar, İslâmî düşüncenin genç kuşaklar arasında yayılmasında etkili olmuştur.

Bu tecrübeler, gençlik çalışmalarının yalnızca dinî eğitimle sınırlı kalmadığını; ilim, düşünce, toplumsal sorumluluk ve sivil katılım alanlarına da yayıldığını göstermektedir.

Endonezya örneği özellikle önemlidir. Çünkü burada gençlik hareketleri, farklı düşünce ve yöntemlerle gelişmiş, ülkenin toplumsal ve siyasal hayatında etkili olmuş, siyasî hayatı önemli ölçüde etkilemişlerdir.

Eğitim ve Dersler: H. Agus Salim gibi dönemin önde gelen fikir insanlarının desteğiyle İslâmî kurslar ve konferanslar düzenlenmiştir.

Yayınlar: Mart 1925'te *An-Nur* (Het Licht) adında bir dergi yayımlamaya başlamışlardır.

Gençlik ve İzcilik: Kadın kolları ve izcilik teşkilatları (JIBDA ve NATIPIJ gibi) kurarak gençlerin sosyal hayata ve eğitime katılımını artırmışlardır.[7]

[7] *Jong Islamieten Bond, Genç Müslümanlar Derneği*.

Endonezya siyasi kültüründe öğrenci hareketleri, bizzat yönetime talip olan bir aktörden ziyade sistem yozlaştığında müdahale eden geçici bir denge mekanizması olarak kabul görmüştür.[8]

4.2. Mısır: İhvân-ı Müslimin) Müslüman Kardeşler tecrübesi

Hasan el-Benna tarafından 1928 yılında Mısır'da kurulan Müslüman Kardeşler hareketi, eğitim, sosyal dayanışma, yayın ve gençlerin örgütlenmesi gibi alanlarda önemli bir tecrübe ortaya koymuştur.[9]

Hareketin farklı dönemlerdeki faaliyetleri, gençlerin İslâmî düşünceyle buluşması ve toplumsal faaliyetlere katılması bakımından incelenmeye değerdir. Müslüman Kardeşler, hiç şüphesiz dünyanın en etkili modern İslâmcı örgütüdür.[10]

Mısır'da kurulduğu ilk günden itibaren siyaseti doğrudan bir araç olarak görmek yerine, toplumu tabandan dönüştürmeyi hedefleyen kapsamlı bir sivil toplum ağı inşa etmiştir. Hareketin Ortadoğu genelinde hızla kök salmasının temelinde eğitim, sosyal dayanışma, medya ve gençlik örgütlenmesi alanlarındaki sistemli faaliyetleri yer alır.

Hareket, sömürgecilik sonrası dönemde Batılılaşan eğitim sistemine alternatif olarak hem modern bilimleri hem de İslâmî değerleri birleştiren bir model geliştirmiştir.

Kurucusu Hasan el-Benna'nın bizzat bir öğretmen olması sebebiyle teşkilat, ilk yıllarından itibaren ilkokullar, teknik okullar ve akşam kursları açarak okuma yazma seferberliği başlatmıştır. Sadece örgün eğitimle yetinilmemiş, camiler ve dernekler aracılığıyla yetişkinlere yönelik dini ve ahlaki eğitim halkaları oluşturulmuştur.[11]

Müslüman Kız Kardeşler (el-Ahavât el-Müslimât) birimi kurularak kadınların eğitimine, aile içi rollerine ve toplumsal hayata katılımlarına odaklanan özel programlar yürütülmüştür.

Müslüman Kardeşler'in geniş halk kitlelerinden destek bulmasındaki en kritik etken, devletin yetersiz kaldığı alanlarda kurduğu güçlü refah ve yardım mekanizmasıdır. Yoksul mahallelerde ve kırsal bölgelerde sağlık hizmetleri olarak ücretsiz veya çok düşük ücretli muayene imkânı sunan klinikler, hastaneler ve gezici sağlık ekipleri

---

[8] *Reformasi'den 'Masa Depan'a: Endonezya Siyasetinde Öğrenci Hareketlerinin Evrimleşen Rolü*, Bima ARDHANA.

[9] *İhvân-ı Müslimin*, İbrahim el-Beyyûmî GÂNİM-Hilal GÖRGÜN, TDV Ansiklopedisi.

[10] *Muslim Brotherhood and Jama'at-i Islami, Müslüman Kardeşler ve Cemaat-i İslami*.

[11] *The Muslim Brotherhood's Concept of Education*, *Müslüman Kardeşler'in Eğitim Anlayışı,* Ehud ROSEN.

kurulmuştur. Yoksullukla mücadele alanında, zekât ve bağış fonları kurumsal bir yapıya kavuşturularak ihtiyaç sahiplerine düzenli gıda, yakacak ve nakdi yardım dağıtılmıştır. Meslek birlikleri ve sendikalar ile doktorlar, mühendisler, avukatlar ve öğretmenler gibi orta sınıf meslek odalarının yönetimlerinde etkin rol alarak üyelerine sosyal güvence ve dayanışma ağları sağlamıştır.

Bu tecrübeyi değerlendirirken tarihsel ve siyasal şartları, hareketin farklı dönemlerdeki yöntemlerini ve ortaya çıkan tartışmaları da dikkate almak gerekir. Ancak burada üzerinde durduğumuz temel husus şudur: Gençlerin eğitimi ve örgütlü toplumsal faaliyete katılması, modern İslâmî hareketlerin önemli gelişme kanallarından biri olmuştur.

4.3. Hizbü’t-Tahrir (İslâmî Kurtuluş Partisi)

Hizbü't-Tahrir ideolojisinde nesillerin inşası ve toplumsal şahitlik sorumluluğu, bireylerin İslâmî akide temelinde fikri olarak eğitilmesi ve toplumdaki yerleşik düzeni değiştirerek Hilafet sistemini kurma hedefiyle siyasi bir mücadele yürütülmesi ekseninde şekillenir. 1953 yılında Takiyyüddin en-Nebhani’nin Müslüman Kardeşler (İhvân-ı Müslimîn) hareketinin yöntemlerini ve siyasi vizyonunu yetersiz bulması sonucu Kudüs'te kurulan bu yapı, kendisini bir eğitim veya hayır kurumu olarak değil, doğrudan siyasi ve ideolojik bir parti olarak tanımlar.

İhvan, ulus-devlet sınırları içinde toplumun tabandan yukarıya doğru İslâmlaşmasını hedeflerken, Hizb-ut Tahrir tek ve acil çözüm olarak hilafetin yeniden kurulmasını merkeze almıştır. Nebhânî, Filistin sorununun ve sömürgeciliğin ancak tek bir İslam devleti çatısı altında çözülebileceğine inanmıştır.

Yapının bu siyaset ve ideoloji kavramlarına yaklaşımı, “Nesillerin İnşası (Kültürlendirme Metodu)” ve Toplumsal Şahitlik Sorumluluğu ekseninde şekillenir.[12] Bu şekillenme üs safhada kendini göstermektedir:

Nesillerin İnşası (Kültürlendirme Metodu)

İslami Şahsiyet Oluşturma. Bireylerin akli ve duygusal dünyaları İslâmî akideye göre yeniden şekillendirilir. Amaç, olaylara ve hayata yalnızca İslami bakış açısıyla yaklaşan "mümin şahıslar" yetiştirmektir.

---

[12] *Hizbü’t-Tahri-i İslâmî*, Ali KÖSE, TDV İslâm Ansiklopedisi.

Halkalar Halinde Eğitim. Nesillerin inşası, teşkilatın kendi literatürü ve kitapları üzerinden yürütülen kapalı veya yarı kapalı eğitim halkalarıyla gerçekleştirilir. Bu süreçte kapitalizm ve sosyalizm gibi beşerî sistemlerin reddi öğretilir.

Siyasi Bilinç Kazandırma. Genç nesillere sadece bireysel ibadetlerin yeterli olmadığı aşılanır. İslam'ın hayatın her alanını düzenleyen siyasi bir nizam olduğu fikri benimsetilir.

Toplumsal Şahitlik Sorumluluğu. Hizbü't-Tahrir literatüründe "şahitlik" kavramı, pasif bir örnek olmaktan ziyade aktif bir siyasi mücadeleyi ve toplumsal dönüşüm görevini ifade eder.

Fikri Çatışma ve Siyasi Mücadele. Hareket, toplumdaki gayri-İslami olarak nitelendirdiği fikir, duygu ve nizamları değiştirmeyi bir sorumluluk olarak görür. Bu sorumluluk, mevcut yönetimlerin ve küresel sistemlerin eleştirilmesini kapsar.

Ümmetle Kaynaşma. İnşa edilen kadroların toplumun içine karışarak İslâmî fikirleri bir kamuoyu haline getirmesi hedeflenir. Toplumsal şahitlik, ümmetin Hilafet davasını kendi davası olarak benimsemesini sağlamakla ilişkilendirilir.

Silahsız Yöntem Vurgusu. Teşkilat, toplumsal değişim ve şahitlik sorumluluğunu yerine getirirken Hz. Peygamber'in Mekke dönemini örnek aldığını savunur. Bu doğrultuda silahlı eylemleri reddeder ve hedefe fikri/siyasi çalışmalarla ulaşmayı ilke edinir.[13]

4.4. Hindistan ve Pakistan: Cemaat-i İslâmî tecrübesi

Modern dönemde gençlik ve eğitim çalışmalarının İslâmî hareketlerin gelişimindeki rolünü görmek için Güney Asya tecrübesine bakabiliriz.

Ebü'l-A'lâ Mevdûdî tarafından 1941 yılında kurulan Cemaat-i İslâmî, İslâm'ın bireysel ve toplumsal hayattaki konumunu yeniden değerlendiren örgütlü bir düşünce ve hareket tecrübesi ortaya koymuştur. Bu tecrübenin önemli unsurlarından biri eğitim, yayın, fikir üretimi ve gençlerin yetiştirilmesine verilen önemdir. Özellikle Pakistan'da öğrenci hareketleri ve İslâmî eğitim faaliyetleri, yeni nesillerin düşünce ve toplum hayatına katılmasında etkili olmuştur.

Pakistan'da 1947'deki bağımsızlık sonrasında üniversite ve kolejlerde farklı ideolojik gruplar ortaya çıkmıştır. İslâmî yönelimli öğrenci hareketleri, özellikle Cemaat-i İslâmî

[13] *Hizbü't-Tahrir Kültüründen*.

partisinin öğrenci kanadı olan İslâmi Cemiyet-i Talebe (Islami Jamiat-e-Talaba - IJT) önderliğinde güç kazanmıştır. 1947'de Lahor'da kurulan IJT, Pakistan'ın en büyük ve en etkili öğrenci teşkilatlarından biri olduğu kadar 5,5 milyon üyesi ile dünyanın en büyük gençlik kuruluşudur. Gençlerin Kur'an ve Sünnet çerçevesinde bilinçlenmesini, kampüslerde seküler ve İslami olmayan unsurlarla mücadele etmeyi ve İslami bir sosyal düzen kurmayı hedefler.[14]

1969'da Multan'da kurulan *İslami Cemiyet-i Talibat* (Islami Jamiat-e-Talaba-at), kadın öğrencilerin İslami değerler etrafında teşkilatlanmasını ve ülke çapında yüzlerce eğitim ve yerleşim biriminde aktif rol almasını sağlamaktadır.

4.5. Mlâdi Muslimani (Genç Müslümanlar Örgütü) ve Aliya

Mlâdi Muslimani, Bosna-Hersek'in modern tarihindeki en önemli fikrî ve siyasi dönüm noktalarından birini oluşturur. 1939 yılında Saraybosna'da lise ve üniversite öğrencileri tarafından kurulan teşkilat, Krallık Yugoslavya'sı döneminde asimilasyon tehlikesi altındaki Boşnakların, dini ve kültürel kimliğini korumayı hedeflemiştir.

Mısır'daki Müslüman Kardeşler hareketinden esinlenen grup, İslâmî bilinci canlandırmak amacıyla eğitim çalışmaları yürütmüş, İkinci Dünya Savaşı yıllarında savaş mağdurlarına, yetimlere ve mültecilere yönelik kapsamlı insani yardım faaliyetleri organize etmiştir.

Savaş sonrasında iktidara gelen Komünist Yugoslavya yönetimi, Örgütü yasa dışı ilan etmiş, 1946 ve 1949 yıllarında düzenlenen geniş çaplı operasyonlarla yüzlerce üye tutuklanmış ve teşkilatın önde gelen dört lideri idam edilmiştir

Aliya İzzetbegoviç'in Teşkilattaki Rolü ve Mücadelesi

Aliya İzzetbegoviç, henüz 15-16 yaşlarındayken 1940-1941 yıllarında Mladi Muslimani saflarına katılmış, kısa sürede hareketin en aktif ve düşünsel yönü güçlü isimlerinden biri haline gelmiştir. (1946-1949).[15] Komünist rejimin din karşıtı politikalarına karşı gençlik içinde yürüttüğü fikrî direniş nedeniyle 1946 yılında tutuklanmıştır. Rejim karşıtı faaliyetler ve Pan-İslâmizm suçlamasıyla yargılanarak 3 yıl hapis cezasına çarptırılmış ve Zenica cezaevinde yatmıştır.

---

[14] *Largest Student Organization*.

[15] *ALİYA VE ARKADAŞLARIN ÖRNEKLİĞİNDE GELECEK TASAVVURUMUZ VE YOL HARİTAMIZ,* Muharrem BALCI, İstanbul Mahya Yayınları 2024.

Hapisten çıktıktan sonra hukuk eğitimi alan İzzetbegoviç, bu teşkilat içinde filizlenen düşüncelerini *kendi yazdığı Doğu ve Batı Arasında İslam* ve arkadaşları ile birlikte yazdıkları İslâmî Beyanname (İslâm Deklarasyonu) gibi eserlerle sistematik hale getirmiştir. 1983'teki ünlü Saraybosna Davası'nda yine eski Mladi Muslimani arkadaşlarıyla birlikte yargılanıp, 14 yıl hapse mahkûm edilmiştir.

Siyasi Miras ve Bağımsız Bosna

Partileşme Süreci (SDA). 1988 yılında cezaevinden çıkan İzzetbegoviç, Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Boşnakların siyasi haklarını savunmak için harekete geçmiş, 1990 yılında kurduğu Demokratik Eylem Partisi'nin (SDA) çekirdek kadrosunu, yıllar önce birlikte mücadele ettiği Mladi Muslimani'nin genç üyelerinden oluşturmuştur.

Bu teşkilatta kazanılan gençlik teşkilatlanması tecrübesi ve direniş ruhu, Mladi Muslimani kadrolarının 1992-1995 Bosna Savaşı sırasında, devletin kurucu aklı olarak görev yapmasını ve bağımsız Bosna-Hersek'in inşasını sağlamıştır.

4.6. Sezai Karakoç'un Gençliği: Diriliş Nesli

Sezai Karakoç'un gençlik anlayışının merkezinde "Diriliş Nesli" kavramı yer alır. Ona göre gençlik, sadece geleceğin insanı değil, medeniyetin yeniden inşasını omuzlayacak öncü kadrodur. Hayatını da "Diriliş Nesli" dediği yeni bir gençliğin yetişmesine adadığı bilinmektedir.

Karakoç'un gençlere yönelik söylemi üç temel eksende özetlenebilir:

Medeniyet şuuru: Genç, kendi medeniyet köklerini tanımalı ve bu mirası çağın şartlarında yeniden üretebilmelidir. Karakoç'a göre kültür ve medeniyeti yaşatmak, sadece geçmişi korumak değil, onu yeniden doğurgan ve üretken kılmaktır.

Manevî diriliş: Karakoç'un "diriliş" kavramı, öncelikle insanın iç dünyasının dirilişidir. Ona göre asıl mücadele, silahla değil; ruh, fikir ve medeniyet alanında verilen mücadeledir. "Diriliş eri" dediği genç, inancını, ahlakını ve düşüncesini diri tutan kişidir.

Sorumluluk ve öncülük: Gençler edilgen bir topluluk değil, toplumun dönüşümünü gerçekleştirecek öncü kuşaktır. Nitekim "Diriliş Neslinin Âmentüsü"nde gençliği ve kendini bir "diriliş cephesi"nin mensubu olarak tanımlar ve gençliğe ve kendine tarihî bir görev yüklerken, "*Kendimin bir diriliş eri olduğuma inanıyorum. Bir Diriliş Cephesi*

bulunduğuna ve kendimin de o cephede bir savaş adamı olduğuma, olmam gerektiğine inanıyorum" demektedir.[16]

Sezai Karakoç'a göre gençlik, yalnızca biyolojik bir yaş dönemi değil, bir medeniyet idealinin taşıyıcısıdır. Onun "Diriliş Nesli" anlayışında gençler, İslâm medeniyetinin ahlakî, fikrî ve kültürel değerlerini yeniden ihya edecek öncü bir kuşağı temsil etmektedir.

Sezai Karakoç'un "Diriliş Nesli" ile Hz. Peygamber'in gençleri davetin taşıyıcısı hâline getirmesi ideali arasında dikkat çekici bir paralellik bulunmaktadır. İki yaklaşım da gençleri yalnızca eğitilecek bireyler olarak değil, toplumun dönüşümünde aktif görev üstlenecek öncü şahsiyetler olarak görmektedir. Bu nedenle Karakoç'un gençlik tasavvuru, İslam'ın ilk döneminde genç sahabeye verilen sorumluluklarla örtüşen bir karakter taşımaktadır.

5. GENÇLİK ÇALIŞMASI YAPMAZSAK NE OLUR?

Bir hareketin geleceğini yalnızca bugün yaptığı faaliyetlerle değerlendirmek doğru değildir. Gelecekte hangi insanlarla, hangi düşünceyle ve hangi imkânlarla yola devam edileceği de önemlidir.

Gençlik çalışması yapılmadığında ortaya çıkabilecek sonuçları şöyle sıralayabiliriz:

Birincisi: Nesil kopukluğu meydana gelir. Mevcut kadrolarla yeni nesiller arasında düşünsel, kültürel ve tecrübe aktarımına ilişkin bir kopukluk oluşur.

İkincisi: Müslüman kimliği kültürel bir aidiyete dönüşür. İman, bilinç ve sorumluluk ilişkisi kurulmadığında Müslümanlık, hayatı dönüştüren bir değer olmaktan çıkarak aileden devralınan bir kimlik göstergesine dönüşebilir.

Üçüncüsü: Gençlerin aidiyet ihtiyacı başka çevrelerce karşılanır. Gençler bir düşünceye, topluluğa ve anlam dünyasına ait olma ihtiyacı duyarlar. Bu ihtiyacı karşılayamayan gençler, kendilerine aidiyet sunan başka çevrelere yönelebilirler.

Dördüncüsü: Toplumsal sorunlar karşısında duyarsızlık yaygınlaşır. Gençler adalet, hak, özgürlük, yoksulluk, savaş, çevre ve insan onuru gibi konularda bilinç kazanmadıklarında toplumsal sorumluluklarını da yeterince üstlenemezler.

---

[16] *DİRİLİŞ NESLİNİN AMENTÜSÜ*, Sezai KARAKOÇ, Diriliş Yayınları, 16. Baskı, İst. s. 5.

Beşincisi: İslâmî hareketler kendi içine kapanır. Yeni insanlara ulaşamayan, yeni düşüncelerle beslenmeyen ve yeni sorumluluklar üretemeyen hareketler zamanla kendi mevcut kadrolarının sınırları içinde kalabilir.

Bütün bunlar bize şunu göstermektedir: Gençlik çalışması yapmamanın maliyeti, gençlik çalışması yapmanın maliyetinden çok daha büyüktür.

6. GENÇLİK ÇALIŞMASI NASIL YAPILMALIDIR?

Gençlik çalışması, gençleri belirli toplantılara katılmaya davet etmekten ibaret görülmemelidir. Asıl hedef, gençlerin kendi hayatlarında ve toplumda değişim meydana getirebilecek bilinçli insanlar olarak yetişmeleridir. Bunun için bazı temel ilkeler benimsenmelidir.

6.1. Önce insan, sonra teşkilat

Gençleri öncelikle bir teşkilatın üyesi veya faaliyetlerin katılımcısı olarak görmemek gerekir. Her genç, kendine özgü düşünceleri, soruları, beklentileri ve kabiliyetleri olan bir insandır. Onunla ilişki kurmak, dinlemek, anlamak ve güven oluşturmak gerekir.
Anadolu'nun güzel bir sözü vardır, "Bu gelen bir…"[17]

"Bu gelen bir…" ifadesi, Anadolu irfanında ve halk arasında çok güçlü bir anlam taşır. Genellikle: "Bu gelen bir, arkası var." "Bu gelen, bir neslin habercisi." "Bu gelen bir kıvılcım değil yangının başlangıcı", bu gelen bir ve aynı zamanda birr/iyilik". Zira birr/iyilik, anlık bir konum değil, ezelden ebede insanlığın güzelliği, güzel amelleri, çağa şahitlik, çağın sorumluluğunu üstlenmek anlamında kullanılır. Bu anlamı en sağlıklı adayı ve temsilcileri de gençliktir. Olgun birikimi genç enerji ile buluşturmak[18], gençliğe, günümüze, geleceğe yapılan en değerli yatırımdır.

Bu gelen bir ve birr ifadesi, gençlerden umutlu olmayı anlatırken, görünen birkaç gencin daha büyük bir dirilişin işareti olduğunu vurgular. Mesele sadece "birkaç iyi genç" görmek değil onların yeni bir ahlâkın, yeni bir vicdanın, yeni bir uyanışın öncüleri olduğunu fark etmektir. Her gelen genç sadece bir değil aynı zamanda "birr"dir, "iyilik"tir. Görünen yalnızca bir kişi değildir; onun arkasında bir iklim, bir yürüyüş, bir mayalanma

---

[17] *Bu Gelen Birr,* Muharrem BALCI.

[18] Genç Enerji ile olgun birikimi buluşturmak için Bkz:
1) *İLKELERİMİZ (ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU)* Muharrem BALCI.
2) *BAĞIMSIZLIK MANİFESTOSU*, Yeşilay Genel Başkanı Muharrem BALCI.
3) *Genç Hukukçular Hukuk Okuma Grubu, Logo Felsefesi*, Muharrem BALCI.

vardır. Bir gencin hakikati araması, başka gençlerin de uyanabileceğinin işaretidir. Bir kişinin dürüst kalabilmesi, dürüstlüğün ölmediğinin delilidir. Tohum da birdir, ama içinde koca bir orman saklar.[19]

6.2. Bilgi, ahlâk ve sorumluluk bütünlüğü

Bireyin bilgi, ahlâk ve sorumluluğu, öğrendiği doğru bilgileri vicdani değerlerle birleştirerek, günlük yaşamında aktif ve tutarlı davranışlara dönüştürmesidir. Bu üç temel unsurun birbirinden kopmadan gelişmesi, gençlerin hem kendi kimliklerini sağlıklı bir şekilde inşa etmelerini hem de topluma faydalı bireyler olmalarını sağlar. Gençlere yalnızca dinî bilgiler aktarmak yeterli değildir. Bilgi ahlâkla, ahlâk sorumlulukla, sorumluluk da toplumsal hayatla buluşturulmalıdır. Bireyci yapılarda özerklik ve başarı, toplulukçu yapılarda ise uyum ve sorumluluk öne çıkmaktadır.[20] İnsanın bireysel ve toplumsal özellikleri dikkate alınarak sorumluluk bilinci geliştirilmelidir.

Gençlerin sorumsuzluklarından şikâyet ederken onların haklarını da teslim etmek gerekir. Gençlerle haklar ve sorumluluklar konusunda sıkıntı yaşamamak için onların öncelikle erken yaşlardan itibâren sorumluluk konusunda ihtiyaç duydukları süreçlerden geçmeleri için imkânlar sağlanmalı, sonrasında da hakları teslim edilmelidir.[21]

İyi bir Müslüman yetiştirmek, yalnızca ibadetlerini yerine getiren değil, aynı zamanda çevresine güven veren, emanete sahip çıkan, adaleti savunan ve insan onurunu gözeten bir insan yetiştirmektir.

6.3. Gençleri dinlemek ve düşüncelerine değer vermek

Gençlik çalışması tek taraflı anlatım faaliyetine dönüştürülmemelidir. Gençlerin sorularına, eleştirilerine ve farklı düşüncelerine alan açılmalıdır.

Soru sormaktan çekinen, düşüncesini açıklayamayan, eleştiri yapamayan bir gençlik yerine; düşünen, sorgulayan, araştıran ve hakikati arayan bir gençlik yetiştirilmelidir.

6.4. Sorumluluk vermek ve yetki paylaşmak

---

[19] *Umut, Allah'ın Nimetlerindendir*, Muharrem BALCI.

[20] *Gençlikte Ahlaki Kimlik ve Ahlaki Amaç: William Damon Kuramı Üzerine Kuramsal Bir İnceleme,* Yunus KABA.

[21] *Gençlerin Sorumlulukları ve Hakları,* Mehmet DİNÇ.

Gençlere karar süreçlerinde söz hakkı tanımak, onları pasif birer uygulayıcı olmaktan çıkarıp sorumluluk alabilen aktif bireylere dönüştürür. Sadece talimatlara dayalı bir görev dağılımı gençlerin yaratıcılığını sınırlar ve kurumsal aidiyet duygularını zayıflatır. Gençlere sürekli görev vermenin mahzurları da vardır: Yaratıcılığın Körelir, sürekli ne yapacağının söylenmesi, gençlerin kendi çözüm yollarını geliştirmesini ve yenilikçi fikirler üretmesini engeller. Kararın nasıl alındığını bilmeyen ve sürece dahil olmayan kişiler, sadece verilen işi tamamlar ancak ortaya çıkan sonuca karşı gerçek bir sahiplenme, aidiyet eksikliği yaşar. Sürekli yönlendirme bekleyen gençler, beklenmedik kriz anlarında kendi başlarına hareket etmekte ve risk almakta zorlanır, inisiyatif Alamaz.

Gençlerin karar süreçlerine katılımın sağladığı durumunda;
Fikirlerinin önemsendiğini gören gençlerin kendine olan güveni artar ve erken yaşta özgüven ve liderlik becerileri gelişir. Gençler, dijital dünyaya ve güncel trendlere olan hakimiyetleri sayesinde kurumlara veya topluluklara Farklı bakış açıları ile yenilikçi bir vizyon katar. Kendi belirledikleri hedefler doğrultusunda çalışan gençler, dışsal bir denetime ihtiyaç duymadan sürdürülebilir motivasyon ve heyecanla, istekle hareket eder. Mus'ab b. Umeyr ve Üsâme b. Zeyd örnekleri, gençlere güvenmenin İslâmî bir eğitim ve yönetim ilkesi olduğunu göstermektedir.

6.5. Toplumsal şahitlik bilinci kazandırmak

Gençlerin yalnızca kendi çevrelerinin sorunlarıyla ilgilenmeleri yeterli değildir. Gazze'deki zulüm, Doğu Türkistan'daki baskılar, Yemen'de ve Sudan'da soykırıma varan müdahaleler, dünyanın farklı bölgelerindeki savaşlar, yoksulluk, adaletsizlik ve insan hakları ihlalleri karşısında sorumluluk hissetmeleri gerekir.

Müslüman, yalnızca kendisi için yaşayan değildir. Bakara suresinin 143. ayetinde ümmetin vasfı olarak belirtilen şahitlik, hayatın bütün alanlarında sorumluluk üstlenmeyi gerektirir. Bu nedenle gençlik çalışması, gençleri çağının sorunlarına karşı duyarlı, hakikatin yanında duran ve iyiliğin yaygınlaşması için çaba gösteren insanlar olarak yetiştirmelidir. "Biz sizi böylece vasat bir ümmet yaptık, tâ ki siz insanlara şahitler olun, Peygamber de size bir şahit olsun…" (Bakara 143) Unutulmamalıdır ki, Müslüman çağını yaşayandır. Çağı yaşamak, çağa teslim olmak değil, çağı tanımak, sorunlarını kavramak ve vahyin rehberliğiyle çözüm üretebilmektir. İyiliğin dönüştürücü gücüne dayanarak, Sezai Karakoç'un deyimiyle, "kötülükleri bitiremeyebiliriz fakat iyilikleri çoğaltabiliriz".

7. GENÇLİK ÇALIŞMASI, BİR EMANET VE ŞAHİTLİK SORUMLULUĞUDUR

Gençlik çalışması yalnızca bir insan kaynağı yetiştirme faaliyeti değildir. Aynı zamanda bir emanetin gelecek nesillere aktarılmasıdır. Burada bir kavramsal çerçeve önerilebilir:

Emanet: Gençliğe hangi değerleri aktarma yükümlülüğü vardır?

Şahitlik: Gençler, yaşadıkları çağın hangi sorumluluklarıyla buluşturulmalı?

İnsan onuru: Yetiştirilen genç, nasıl bir insan olmalı?

Bu üç kavram, gençlik çalışmasını salt teşkilatçılıktan çıkarıp bir medeniyet ve insan yetiştirme meselesine dönüştürür.

İman bir emanettir. Bilgi bir emanettir. Tecrübe bir emanettir. Toplumsal sorumluluk bir emanettir. Müslüman bu emanetleri yalnızca kendi hayatında yaşamakla yetinemez. Onların gelecek nesillerde de hayat bulmasına katkı sağlamak zorundadır. Ancak emanetin aktarılması, geçmişin aynen tekrarlanması anlamına gelmez. Her nesil kendi çağının şartlarını anlamak, kendi sorularına cevap üretmek ve kendi sorumluluklarını üstlenmek durumundadır. Dolayısıyla gençlik çalışması, geçmişin tecrübelerini geleceğe taşırken, gençlerin kendi çağlarına ait düşünce ve çözüm üretme imkânlarını da geliştirmelidir.

Şahitlik ise bu emanetin hayata geçirilmesidir. Bir Müslüman, yaşadığı çağda meydana gelen haksızlıklara, zulümlere ve adaletsizliklere karşı duyarsız kalamaz. Gençlere kazandırılması gereken temel bilinç budur:

Müslüman, dünyaya yalnızca yaşamak için gelmemiştir. İyiliğin, adaletin, hakkın ve hakikatin hayata geçirilmesine katkıda bulunmak için de sorumludur. Bu sorumluluk, gençlik çalışmasını bir sosyal faaliyet olmaktan çıkarıp, bir kulluk ve şahitlik bilincine dönüştürmektedir.

SONUÇ: GENÇLİĞE ULAŞAMAYAN HAREKET, GELECEĞE ULAŞAMAZ

İslâm tarihi bize önemli bir gerçeği göstermektedir: İslâmî düşüncenin ve hareketin sürekliliğinde gençlerin yetiştirilmesi, eğitilmesi ve sorumluluk üstlenmesi belirleyici unsurlardan biri olmuştur.

Hz. Peygamber'in genç sahabeye duyduğu güven, Mus'ab b. Umeyr'in Medine'ye gönderilmesi, Üsâme b. Zeyd'e komutanlık verilmesi ve Kur'an'da Ashab-ı Kehf'in imanlı gençler olarak anlatılması, bu gerçeğin tarihsel ve dinî dayanaklarıdır.

Modern dönemde Mısır'dan Pakistan'a, Endonezya'dan Türkiye'ye kadar farklı coğrafyalarda ortaya çıkan İslâmî gençlik ve öğrenci hareketleri de bu sürekliliğin farklı biçimlerdeki örneklerini oluşturmuştur.

Bu örnekler, gençlik çalışmasının tek başına başarıyı garanti etmediğini; ancak yeni nesillerin yetiştirilmesi ve toplumsal sorumluluk üstlenmesi için vazgeçilmez bir imkân sunduğunu göstermektedir.

Bugün önümüzde duran asıl mesele, kaç gencin bir toplantıya katıldığı veya kaç kişinin bir teşkilata üye olduğu değildir. Asıl mesele, kaç insanın imanını bilince, bilincini ahlâka, ahlâkını sorumluluğa ve sorumluluğunu toplumsal şahitliğe dönüştürebildiğidir.

İçimizdeki pasif Müslümanlara ulaşmak, onların içindeki potansiyeli harekete geçirmek ve genç nesilleri bu sorumluluk bilinciyle yetiştirmek zorundayız. Çünkü pasiflik kader değildir. Pasiflik, bilinçlenme, öğrenme, güven duyma ve sorumluluk üstlenme süreçleriyle aşılabilir. Gençlik çalışması, bu dönüşümün en önemli faaliyetlerinden biridir. Unutulmamalıdır ki; bir hareketin büyüklüğü, yalnızca bugün sahip olduğu insan sayısıyla ölçülmez. Yarın için yetiştirdiği insanlarla ölçülür.

Gençlerine ulaşamayan, onları dinlemeyen, onlara güvenmeyen ve sorumluluk vermeyen bir hareket, kendi geleceğini inşa edemez.

Gençlik çalışması, gençleri kendi saflarımıza katma çabasından önce, onları hakikatin, adaletin ve iyiliğin sorumluluğunu üstlenen insanlar olarak yetiştirme çabasıdır. Bugünün pasif Müslüman'ını yarının şahit insanına dönüştürmek, bugünün gençlik çalışmasının en önemli hedeflerinden biri olmalıdır.

KAYNAKLAR

Ahmet ÖNKAL, *Erkam b. Ebü'l-Erkam*, TDV, İslâm Ansiklopedisi.

Ali KÖSE, *Hizbü't-Tahri-i İslâmî*, TDV İslâm Ansiklopedisi.

Aliya ve Arkadaşları*, İslam Beyannamesi,* , muharrembalci.com/hukukdunyasi/belgeler/306.pdf

Bima ARDHANA, *Reformasi'den 'Masa Depan'a: Endonezya Siyasetinde Öğrenci Hareketlerinin Evrimleşen Rolü*, https://journal.perhaki.org/index.php/indepolcom/article/view/631

Ehud ROSEN, *Müslüman Kardeşler'in Eğitim Anlayışı, The Muslim Brotherhood's Concept of Education*, https://www.hudson.org/national-security-defense/the-muslim-brotherhood-s-concept-of-education

Hizbü't-Tahrir Kültüründen, https://hilafet.info/html/kltr/kltr.html

Hüseyin ALGÜL, *Musab b. Umeyr*, TDV Ansiklopedisi.

İbrahim el-Beyyûmî GÂNİM-Hilal GÖRGÜN, *İhvân-ı Müslimin*, TDV Ansiklopedisi.

Jong Islamieten Bond, Genç Müslümanlar Derneği, https://www.oorlogsbronnen.nl/thema/Jong%20Islamieten%20Bond

Largest Student Organization, https://jamiat.org.pk/about/islami-jamiat-talaba

Mehmet DİNÇ, *Gençlerin Sorumlulukları ve Hakları,* https://yenidunyadergisi.com/blog/genclerin-sorumluluklari-ve-haklari-psikolog-mehmet-dinc

Muhammed Aburrahman el-SAYED, https://x.com/allchronology/status/2120455041014182222

Muharrem BALCI, *ALİYA VE ARKADAŞLARIN ÖRNEKLİĞİNDE GELECEK TASAVVURUMUZ VE YOL HARİTAMIZ,* İstanbul Mahya Yayınları 2024.

Muharrem BALCI, Bu Gelen Birr, https://www.muharrembalci.com/siirler/mbalci/306.pdf

Muharrem BALCI, *İLKELERİMİZ (ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU)* https://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/baro2002/deklarasyon/469.pdf

Muharrem BALCI, *BAĞIMSIZLIK MANİFESTOSU*, Yeşilay Genel Başkanı https://www.sariyertimes.com/av_muharrem_balci/bagimsizlik-manifestosu-av-muharrem-balci-yesilay-genel-baskani/

Muharrem BALCI, *Genç Hukukçular Hukuk Okuma Grubu, Logo Felsefesi*, https://www.muharrembalci.com/genchukukcular.php

Muharrem BALCI, *Umut, Allah'ın Nimetlerindendir*, https://www.muharrembalci.com/yayinlar/makaleler/2900.pdf

Müslüman Kardeşler ve Cemaat-i İslami, Muslim Brotherhood and Jama'at-i Islami, https://www.pewresearch.org/religion/2010/09/15/muslim-networks-and-movements-in-western-europe-muslim-brotherhood-and-jamaat-i-islami/

Salih KESGİN, *Usame b. Zeyd,* TDV Ansiklopedisi.

Sezai KARAKOÇ*, DİRİLİŞ NESLİNİN AMENTÜSÜ*, Diriliş Yayınları, 16. Baskı, İst. s. 5

Yunus KABA, *Gençlikte Ahlaki Kimlik ve Ahlaki Amaç: William Damon Kuramı Üzerine Kuramsal Bir İnceleme,* https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/5586116

Yavuz Selim Göl, "Gençlere Duyulan Güvenin Mümtaz Örneği: Üsâme b. Zeyd'in Komutanlığı ve Günümüze Verdiği Mesaj", 2025. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4853465